

Dyma brosiect unigryw sy'n ffrwyno ynni naturiol. Fe'i crewyd a'i ddatblygu o fewn y gymuned ffermio leol, ac erys y berchnogaeth yn rhan o'r gymuned honno.

Rhifyn 1

Medi 2003

Prosiect ynni naturiol unigryw Nant Conwy

Croeso i'n cylchlythyr cyntaf am y tyrbinau gwynt a leolwyd ar Foel Moelogan. Mae'r prosiect, sy'n dwyn yr enw Cwmni Gwynt Teg, wedi ei ddyfeisio a'i reoli gan dri theulu ffermio lleol o ardal Llanrwst.

Bu'r prosiect hwn yn rhan mawr o'n bywydau ers sawl blwyddyn. Nid yw'n syndod felly ein bod yn frwd dros y prosiect a'r buddion sy'n dod yn ei sgil. Symudwn yn awr i'r ail ran – a'r rhan derfynol o'r cynllun – a elwir yn Ail Wynt. Mae'n sensitifrwydd tuag at faterion

amgylcheddol a chymunedol yn aros yn flaenllaw. Ein gobaith yw y bydd cynhyrchu'r cylchlythyr hwn yn ogystal â lansio gwefan newydd ar www.ailwynt.co.uk yn ein galluogi i gyfathrebu ffeithiau mewn ffordd glir – ac y bydd yn fodd i hysbysu barn am fuddion a gwerth y prosiect lleol hwn.

Gobeithiwn y byddwch yn mwynhau darllen am y prosiect a datblygiadau cynhyrfus y blynyddoedd diwethaf...

Prosiect yn Ennill Gwobr Genedlaethol

Enillodd y prosiect Wobr Ynni Adnewyddol Ashden ym mis Mehefin 2003, ar sail llwyddiant Gwynt Teg ynghyd ag Ail Wnt a'i gynlluniau sy'n torri cwys newydd o ran buddiannau i'r gymuned leol. Dewiswyd y prosiect o 25 cynllun technoleg adnewyddol ar draws Prydain. Mae'r wobwr yn cydnabod prosiectau ynni adnewyddol nodedig a blaengar, ac mae'n rhaid i'r enillwyr fod yn enghraifft dda ym maes ynni adnewyddol a bod yn ysbrydoliaeth i eraill eu dilyn. Yn arbennig, mae'r wobwr yn cydnabod cynlluniau sy'n ceisio lleddfu tiodi a/neu gwella ansawdd bywyd pobl tra'n gwarchod yr amgylchedd.

Yn y seremoni wobrwyo yn yr Amgueddfa Hanes Naturiol yn Llundain, cafodd y cyhoeddiad mai Cwmni Gwynt Teg oedd enillwyr 2003 groeso brwd gan bawb oedd yn bresennol. Ffrwydrodd yr emosiwn wedi'r cyhoeddiad, gyda'r garfan sylweddol o Gymry yn y gynulleidfa yn bloeddio canu "Hen Wlad fy Nhadau" a Jonathan Dimbleby, cyflwynydd y noson, wrth ei fodd yn eu harwain yn anffurfiol.

Also in English >
Please turn to
Back Cover

Cefnogaeth Eang

Derbyniodd y prosiect gefnogaeth frwd gan y gymuned leol o'r cychwyn gyda 1500 o bobl yn bresennol ym mis Medi 2002 i ddathlu codi'r tyrbîn cyntaf. Yn ychwanegol, roedd 500 o bobl yno ar ddiwrnod rhewllyd ar y 31ain Ionawr 2003 pan agorwyd dau dyrbin Cwmni Gwynt Teg yn swyddogol gan Rhodri Morgan, Prif Weinidog Cymru, ac ar gyfer lansiad swyddogol Ail Wynt.

Manteision niferus y prosiect

Cymdeithasol

- Trwy gynnig sicrwydd economaidd, mae'r prosiect o gymorth i ddiogelu dyfodol Cymru wledig, y diwylliant unigryw a'r traddodiadau cymdeithasol sy'n cynnwys y fferm deulu draddodiadol Gymreig. Yn bwysicaf oll, mae'n diogelu a chynnal yr iaith Gymraeg – un o ieithoedd byw hynaf Ewrop – er budd y cenedlaethau sydd i ddod.
- Bydd yn cynnig gwaith yn lleol – roedd yr holl gontractwyr adeiladu ar gyfer cam un yn dod o'r ardal leol ac mae holl aelodau'r cwmni yn cyflogi pobl leol yn eu busnesau gwledig eraill.
- Mae cadw 'arian newydd' o fewn y gymuned, fel mae cynllun blaengar Ail Wynt yn ei gynnig, yn ffordd o atal un o broblemau mwyaf difrifol cefn gwlad, sef pobl ifanc yn symud i ardaloedd trefol i chwilio am waith a thai rhatach.

Economaidd

- Mae'r prosiect yn unigryw ym Mhrydain gan mai dyma'r unig un o'i fath dan berchnogaeth ffermwyr; felly erys y manteision economaidd yn y gymuned leol.
- Bydd cyfle i'r gymuned leol fanteisio'n ariannol drwy fuddsoddi yn y prosiect. Hefyd bydd yn codi ymwybyddiaeth o'r angen am ynni adnewyddol yn fyd-eang, a ffermydd gwynt yn lleol. Mantais arall yw y bydd blynyddoedd gwyntog (cynhyrchiol) eto'n cryfhau'r cyswllt hwn drwy gynyddu'r enillion ariannol i'r buddsoddwyr.
- Bydd y prosiect yn rhoi arian i Gynllun Grant Arbed Ynni fydd yn cael ei ddatblygu a'i reoli gan Asiantaeth Ynni Conwy – sef prosiect Leader+. Chwaraeodd Gwynt Teg / Ail Wynt ran blaenllaw wrth lunio amrediad cymunedol yr Asiantaeth yma. Bydd grantiau yn cael eu rhoi'n uniongyrchol i gartrefi yn Nant Conwy brynu a gosod offer arbed ynni, fydd yn eu tro yn cynyddu ymwybyddiaeth o faterion amgylcheddol, yn cynnwys yr angen i arbed ynni. Bydd hyn yn ei dro yn annog diwydiant lleol, a thrwy arbed arian o filiau ynni y gymuned, bydd hefyd yn gwella'r economi lleol.

Amgylcheddol

- Ynni adnewyddol a gynhyrchir, h.y. nid ffynhonnell fydd yn dod i ben yw hon (megis olew neu nwy).
- Mae'n ynni glân nad yw'n gollwng unrhyw nwyon niweidiol o unrhyw fath, yn arbennig carbon diocsid, sylffwr diocsid a nitrogen diocsid.
- Mae o gymorth oherwydd ei fod yn cadw ffermwyr ar y tir, a chynnal tirwedd ucheldir naturiol Cymru yn yr un modd ag y gwnaeth ffermwyr o un genhedlaeth i'r nesaf ar hyd y cenedlaethau.
- Mae ynni gwynt yn ddiogel i iechyd dynol. Cymharwch hyn â'r atomfeydd cyfagos a gaewyd yn ddiweddar oherwydd ofnau ynghylch eu diogelwch, neu etifedd trychineb Chernobyl ym 1986.

Ar ddiwedd eu bywyd defnyddiol, bydd y tyrbînau'n cael eu datgymalu, y rhannau'n cael eu hailgylchu a'r tir yn dychwelyd i'w ddefnydd gwreiddiol. Ni fydd y cenedlaethau i ddod yn talu'r pris am hwn.

Bydd Ail Wynt yn atal 26,000 tonn y flwyddyn o garbon diocsid rhag cael ei ollwng i'r amgylchedd. Hefyd bydd yn arbed gollwng 304 tonn o nitrogen diocsid y flwyddyn, sy'n gyfraniad enfawr i atal llygru'r atmosffer ac yn cynnwys glaw asid.

Rhoi i'r gymuned leol

Bydd y prosiect yn rhoi £50,000 bob bliwyddyn (gyda chyfraniad punt am bunt yn gwneud hyn yn £100,000) i gynorthwyo rhaglen effeithlonrwydd ynni yn Nant Conwy. Bydd hyn o gymorth i gynhesu cartrefi ac atal problemau iechyd a ddaw yn sgil byw mewn tai oer a llaith. Bydd y prosiect hefyd yn rhoi £15,000 y flwyddyn i'w rannu rhwng dau gyngor cymuned lleol ar gyfer unrhyw fenter arall.

Cyfle i bobl leol fuddsoddi

Bydd yr ehangiad yn cael ei ariannu'n rhannol trwy gyfleoedd i fuddsoddi yn y cwmni i godi lleiafswm o £1 miliwn, a chynigir y cyfle hwn i'r gymuned leol. Amcangyfrifir mai lleiafswm o 8% fydd yr ad-daliad blyneddol ar y buddsoddiad.

Yr angen am y math hwn o ynni

Nid oes amheuaeth bellach fod llosgi tanwydd ffosil yn y pwerdai traddodiadol yn achosi cynhesu byd-eang a phatrymau tywydd afreolaidd oherwydd gollyngiad carbon diocsid, sylffwr diocsid a nitrogen diocsid. Yn ei dro, mae hyn yn difrodi eco systemau bregus y ddaear. Yn Uwch-gynhadledd y Byd yn Kyoto, Siapan, daeth llywodraethau'r byd ynghyd i roi sylw i'r problemau amgylcheddol cynyddol sy'n wynebu'r blaned. O ganlyniad, gosododd llywodraeth San Steffan darged i gynhyrchu 10% o drydan o ffynonellau adnewyddol erbyn 2010. Ym mis Chwefror 2003, lluniodd y Cynulliad Cenedlaethol lwybr i Gymru fydd yn arwain at system drydan di-garbon. Hefyd, disgrifiodd weledigaeth o Gymru fydd yn enghraifft i'r holl fyd o gynhyrchu ynni glân mewn dull cynaliadwy. Wrth ymateb i'r angen i annog defnyddio

ffynonellau ynni adnewyddol yng Nghymru, gosododd y Cynulliad Cenedlaethol darged o 4 Terra Watt Awr (Twh) (h.y. 4 biliwn Kilo Watt Awr) o gynhyrchiant ynni adnewyddol erbyn 2010, gyda nod o 7 Twh erbyn 2020. O blith yr holl dechnolegau cynhyrchu ynni adnewyddol, mae ynni gwynt ar y tir ymhell ar y blaen. Hon, sef y dechnoleg fwyaf effeithiol o ddigon, gaiff ei defnyddio i gynhyrchu cyfran sylweddol o darged y Cynulliad.

Os na weithredir yn lleoli ddatblygu ffynonellau ynni gwahanol, yna bydd newid hinsawdd yn debyg o newid tirwedd Cymru'n sylweddol am byth. Er mwyn atal problem fyd eang, mae'n rhaid derbyn a defnyddio'r dechnoleg sydd ar gael i ni heddiw.

Bydd tua 300 erw o'r safle yn cael ei sefydlu gan Ail Wynt fel gwarchodfa i adar, ac i warchod cynefinoedd corsio bregys sy'n prinhau. Mewn partneriaeth gyda'r RSPB, rheolir y tir er mwyn annog magu rhywogaethau mewn perygl megis cornicyll y gors, gylfinir a chornicyll y mynydd, yn ogystal ag adar tir fferm cyffredin. Mae iechyd dynoliaeth a'r blaned yn dibynnu ar fioamrywiaeth, neu'r ystod o rywogaethau sy'n dibynnu ar ein eco-systemau bregus. Oherwydd y modd mae ffermwyr wedi gofalu am dir Prydain ers canrifoedd, bu tir fferm yn gynefinoedd pwysig ar gyfer bywyd gwyllt, ond erys bywyd gwyllt dan fgythiad. Bydd y rhaglen yma gyda'r RSPB yn gyfle i wneud cyfraniad cadarnhaol i gadw ac annog bywyd gwyllt yn yr ardal.

Gofalu am y amgylchedd

Y Ffeithiau

Y prosiect presennol – Cwmni Gwynt Teg

Cynhyrchiant

Mae'r prosiect presennol ar Foel Moelogan, "Cwmni Gwynt Teg" yn cynnwys dau dyrbin sy'n gallu cynhyrchu uchafswm o 1300 Kilo Watt (Kw) o drydan yr awr. Mae'r trydan a gynhyrchir gan dyrbin, mewn perthynas â'r uchafswm posibl, yn dibynnu ar nerth y gwynt. Mae safle arferol ym Mhrydain yn cynhyrchu trydan ar gyfradd o 30% o'r uchafswm sy'n bosib. Ers dechrau cynhyrchu ym mis Ionawr 2003, bu'r tyrbinau ar Foel Moelogan yn cynhyrchu trydan ar gyfartaledd o 43% o'r uchafswm presennol, 24 awr y dydd, 7 diwrnod yr wythnos – sy'n gyfystyr â chynhyrchu ar nerth llawn 10 awr y dydd 365 diwrnod y flwyddyn. Mae cynhyrchiant y tri thyrbinau yn gyfartal ag anghenion 2500 o dai, hynny yw, bob cartref a phentref yn ardal Bro Garmon, yn ogystal â Llanrwst, Betws-y-coed a Threfriw. Mae tyrbinau ar safle arferol ym Mhrydain, hyd yn oed yn cynhyrchu ar uchafswm o 30%, yn cynhyrchu dwbl y trydan allai'r un tyrbina ei gynhyrchu ar safle arferol yn yr Almaen, ac eto mae yno 14,500 o dyrbinau yn yr Almaen!

Mae'r trydan o Foel Moelogan yn mynd i is-orsaf Llanrwst 4,5km i ffwrdd ac fe'i gwerthir i'r Asiantaeth Brynu Ynni Di-Ffossil (NFFPA) sy'n cynnal arwerthiant bob chwe mis i werthu'r trydan i'r cwmnïau cyflenwi.

Y prosiect newydd – Ail Wynt

Cynhyrchiant

Yn wreiddiol, roedd y cynllun newydd i gynnwys 11 tyrbina ychwanegol. Fodd bynnag, ar ôl ystyried barn rhai pobl leol a chyrrff cyhoeddus megis Cyngor Cefn Gwlad Cymru fel rhan o'r broses ymgynghori, diwygiwyd y cynlluniau i gynnwys 9 tyrbina ychwanegol yn unig, wedi eu lleoli yn nes at ei gilydd a chyda thyrrau is. Bydd yn rhaid i'r cynllun gadw o fewn canllawiau llym sy'n bodoli ar gyfer rheoli lefelau swm, a bydd y lefelau yn cael eu monitro'n gyson gan gorff anibynnol.

Os y defnyddir ffactor uchafswm ar-dir Prydain, sef 30%, yna rhagwelir y bydd y prosiect newydd yn cynhyrchu 30.7 miliwn Kw/h o ynni y flwyddyn, sy'n ddigon i bweru tua 7,300 o dai (16% o Sir Conwy). O ddefnyddio uchafswm 43% ar Foel Moelogan, bydd y safle'n cynhyrchu 44 miliwn Kw/h, sy'n ddigon o ynni ar gyfer 10,400 o dai.

Crynodeb

Roedd ennill Gwobr Ashden yn gydnabyddiaeth o bwysigrwydd y cynllun hwn, ynghyd â'i natur gynaliadwy, yn ogystal â pharodrwydd y cwmni i wrando ar farn y gymuned. Mae'n rhaid cymryd camau pendant i herio problemau ffermio yn ogystal â'r niwed amgylcheddol mae cynhyrchu trydan o ffynonellau traddodiadol yn ei achosi. Mae Ail Wynt yn gam naturiol ymlaen o ddatblygiad llwyddiannus Gwynt Teg. Gobeithiwn y gallwn ddiwyddu ar eich cefnogaeth i'r prosiect hwn, fydd o gymorth i'r ardal a'r gymuned leol.

Am fwy o wybodaeth ewch i'n gwefan ar www.ailwynt.co.uk - os mynnwch cewch lawr lwytho llyfryn sydd ar gael yn Gymraeg a Saesneg.

ASIAANTAETH YNNI CONWY ENERGY AGENCY

e info@ailwynt.co.uk
w www.ailwynt.co.uk

Credir bod yr wybodaeth yma yn gywir wrth fynd i'r wasg. Ni ellir dal y cyhoeddwr nag AilWynt Cyf yn gyfrifol am unrhyw beth a hepgorwyd na chamgymeriadau.

Cynllun gan
Promote Environmental Communication
www.promotedesign.com

Argraffwyd ar bapur Revive heb ei orchuddio, yn rhydd o glorin ac wedi ei ailgylchu 100%, yn cynnwys 80% o gynnwys gwastraff ar ôl ailgylchu

Triodos Bank

Rhybudd Pwysig: Nid ydychydycher hwn yn cynnwys cynnig neu wahoddiad i danystrifio ar gyfer derbyn Bondiau. Bwrddir i fuddsoddiadau yn Ail Wynt Cyf. fod am dymor hir a gall incwm o'ch buddsoddiad amrywio. Efallai na chewch y swm llawn a fuddsoddiwyd yn ôl. Gall fod yn anodd gwerthu neu realeiddio eich buddsoddiad, neu gael gwybodaeth ddibynadwy am ei werth neu am risgiau eraill y gall fod yn agored iddynt. Bydd Ail Wynt Cyf. yn cyhoeddi prosiectws. Yn unig ffordd o gyflwyno ceisiadau yw trwy lenwi'r ffurflen gais sydd yn y prosiectws ac ar sail ac yn dibynnu ar yr wybodaeth a gynhysir yn y prosiectws. Cymeradwydd y Cylchlythyr hwn gan Triodos Bank NV.